Ткачук Юлія Андріївна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий консультант:
доцент кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філософських наук **Петрова Г. М.**

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ МІШЕЛЯ ФУКО

Філософія і війна є досить складними явищами, інколи навіть і взаємопов'язаними. Так, філософія може допомогти зрозуміти причини, наслідки та моральні аспекти війни. Філософи XX століття, такі як Альберт Камю, Жан-Поль Сартр, вважали, що війна порушує основні принципи моралі та етики, та не вирішує жодних проблем. Зокрема, вони наголошували на тому, що війна є джерелом багатьох негативних наслідків, таких як втрата життя, руйнування майна, травми та розломлення спільнот. Філософи вказували, що війна порушує права людини та призводить до загострення соціальних проблем.

Тематику війни у площині філософських вчень розглянемо на прикладі життєвого шляху французького філософа та історика XX ст. Мішель Фуко.

Сам науковець іронічно визначав роль філософа: «Філософ не має ролі у суспільстві. Його мислення не може розміститися в межах актуального руху групи. Щодо цього яскравим прикладом є Сократ: для афінського суспільства його роль була підривною, його манера запитування не могла бути прийнятою встановленим ладом. Насправді місце того чи того філософа усвідомлюють тільки через певну кількість років, одне слово, тільки ретроспективну відводять йому роль» [1].

У своєму науковому доробку філософ використовував ряд важливих понять, серед яких можна виділити наступні:

1.Влада: Фуко вважав, що влада є процесом, який пронизує всі аспекти суспільства та людської поведінки. Він досліджував різні форми влади, такі як дисциплінарна влада, біополітика та влада знань, і стверджував, що вони взаємодіють та взаємоперетинаються, щоб утворити складну систему влади.

2.Знання: Фуко досліджував роль знань у формуванні стереотипів та стандартів поведінки, а також вказував на те, як

знання можуть бути використані для збільшення влади та контролю над іншими людьми.

3.Сексуальність: Фуко досліджував історію та політику сексуальності, зокрема те, як стереотипи та норми поведінки пов'язані зі сексуальністю та як вони використовуються для збільшення влади.

Філософ також досліджував проблеми історії ідеологій, механізмів дискримінації, політику пам'яті та інші. До його доробку належать роботи: «Надзвичайна влада» (1976), «Маднес і цивілізація» (1961), «Археологія знання» (1969), «Паноптикум» (1977), «Сміливість правди» (1984) та ін.

Мішель Фуко не писав багато про війну, проте досліджував різні її аспекти та взаємозв'язок з політикою та владою. Ось перелік праць філософа на цю тему: «Історія сексуальності» (1976–1984), «Інтелектуали та влада» (1979), «Безпека, територія, населення» (посмертно в 2004), «Дисципліна та панування» (1975), «Слова та речі» (1966).

В одній із своїх книг «Нагляд і кара: народження в'язниці» (1975) Фуко казав: «Війна завжди була інструментом формування державності, контролю за територією та людьми, і вона стала причиною появи нових технологій та винаходів» [2]. Інша, не менш вагома цитата із цієї праці: «Війна може бути засобом зміни соціального порядку та політичної системи, і вона може допомогти владі утримувати свою владу та контролювати громадян» [2].

На основі наведених цитат можемо зробити висновок, що Мішель Фуко досліджував війну як важливе соціальне та культурне явище в житті людини; філософ аналізував війну як складний соціальний і культурний феномен, який взаємодіє з різними аспектами людського життя, такими як влада, дисципліна, культура та ідентичність.

Важливим є вихід науковця до, власне, психологічних досліджень. Так, перебування мислителя в Екольській Нормандії було одним з його найскладніших етапів. Після перенесеної депресії і декількох спроб самогубства, Фуко довгий час перебував у руках психіатра. У цей період він захопився психологією, що змусило його закінчити навчання і в газузі психології, і в філософії. У 1951 році Фуко почав навіть викладати психологію в Університеті Люм'єрів Ліон-2 [3]. Ще однією сторінкою життя Фуко стало отримання посади психолога в госпіталі Святої Анни. Серед пацієнтів молодого психолога були тюремні ув'язнені, які страждають психологічними розладами [4].

Під час одного з важких періодів його життя провідною діяльністю стала жага до письменництва. Він написав декілька романів і оповідань, зокрема «Дитячі роки» та «Ласки». Проте більшість його текстів, зосереджувалися на психології, психіатрії та психічному здоров'ї. У той час його пізні публікації зосереджувалися на питаннях, пов'язаних з політикою, соціальними питаннями та сексуальністю [3].

Ще одним яскравим досвідом для Мішеля Фуко стала участь у експеременті Симеона Уейда у Долині смерті у 1975 році. Ідея полягала в тому щоб побачити як вплине на одного з найвеличніших умів в історії досвід, якого раніше він ніколи не мав: прийняти оптимальну дозу медичного ЛСД у дивовижній пустельній місцині, плюс різноманітні веселощі опісля. Він написав через декілька місяців після цього, що це був найвеличніший досвід у його житті, що це кардинально змінило його життя і творчість. Після такого досвіду він спалив другий і третій томи «Історії сексуальності», і почав усе наново [5].

Отже, Мішель Фуко вніс вагомий внесок у розуміння війни як складного соціального та культурного феномену завдяки своєму багатогранному життєвому досвіду. Фуко у своїх працях показав, що війна може бути інструментом утвердження влади та контролю над населенням, а також засобом зміни соціального порядку та політичної системи.

Список використаних джерел

1. Бартусяк Я. Фуко: між історією та філософією. Kontur.Media. 28 червня 2020. URL: https://kontur.media/m_foucault_bartusiak

2. Фуко М. Нагляд і кара: народження в'язниці. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=TgneDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA5&dq=%D0%BC%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BB%D1%8C+%D1%84%D1%83%D0%BA%D0%BE+&ots=D-Q9aCRIv1&sig=l4WwPxZ4jZw7u7iy27rgADjbrIc&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

3. Sainte-Anastasie. Michel Foucault: біографія та творчість цього французького мислителя. URL: https://ua.sainte-anastasie.org/articles/biografas/michel-foucault-biografa-y-obra-de-este-pensador-francs.html

4. Фуко Мішель – біографія і філософія URL: https://publish.com.ua/nashi-dni/fuko-mishel-biografiya-i-filosofiya.html

5. Фуко в долині смерті: інтерв'ю з Симеоном Уейдом. Kontur. Media. URL: https://kontur.media/foucault in_the_valley_of_death